

Energia áremelés az infláció motorja

Az Energiapolitika 2000 Társulat állásfoglalása

Az energiahordozók árcentrumát meghatározó kőolaj import hazai árszintje 2001. óta csökken, részben a kőolaj világpiaci árának USD-ben kifejezett csökkenő szintje, részben az EURÓ USD-hez viszonyított erősödése következtében. Ennek ellenére a liberális ágazati villany és gáztörvények által törvényesített *piaci liberalizáció* következtében, a vezetékes energiahordozók árai 2003. óta ismét nagymértékben tovább emelkedtek.

ÁFA. Új fejlemény, hogy 2004. január 1-től már a költségvetés is szerepet vállal a vezetékes energiafogyasztók közvetlen megsarcolásában. Ez azért is különösen felháborító, mert hamisan hivatkoznak az EU csatlakozásra. A Külügyminisztérium „EU-csatlakozás 2004” c. hivatalos kiadványában olvasható: „Magyarország több esetben átmeneti mentességet kapott egyes közös áfaszabályok alól. Az EU-szabályok értelmében az energiafelhasználási és környezetvédelmi szempontból kevésbé hatékony tüzelőanyagok (szén, brikett, tűzifa, faszén), illetve a Nyugat-Európában kevésbé elterjedt távfűtési szolgáltatás normál kulcs alá tartozik. A hazai tüzelési szokások, valamint az átállás és a modernizáció elősegítésére 2007. végéig továbbra is a jelenlegi kedvezményes áfakulccsal (12 százalék) adózathatók ezek a fűtőanyagok és a távfűtési szolgáltatás. A földgáz és az elektromos áram változatlanul kedvezményes kulccsal adózik majd.”

A tűzifa, a távfűtés és földgáz ÁFA-kulcsának 12 %-ról 15 %-ra, a villamos energia ÁFA-kulcsának 12 %-ról 25 %-ra emelése azt jelenti, hogy a csatlakozási megállapodás ÁFÁ-ra vonatkozó, 2007-ig szóló, átmeneti mentességét a kormány önként feladta. A tűzifa áfa emelése a legszegényebb rétegek életlehetőségeit rontja, annál is inkább, mert a növekvő erőműves fafelhasználás is árfelhajtó hatású.

Energiaadók, környezetterhelési díjak. 2004-től kerül sor az externális környezeti károk energiaárakba történő beépítésére *energiaadók* formájában a villamos energia és a földgáz esetében. Jellemző, hogy az adómérték, már a bevezető évben 43 %-al magasabb, mint az EU által előírt szint. A *környezetterhelési díjak* közül leginkább a levegőterhelési díj kapcsolódik az energiaszolgáltatáshoz, amelyet a levegőbe bocsátott szennyező anyagok után kell fizetni. E díjak 2004-ben még kedvezményesek, 2008-ig fokozatosan emelkedve érik el a 100 %-ot. Ezek az adók és a környezetterhelési díj közvetlenül ugyan nem érintik a lakosságot, jelentős részüket azonban közvetetten, költség-áthárítással fokozatosan a lakosságra fogják terhelni az érintett piaci szereplők.

A földgáz lakossági ára 2004. januárjától átlagosan 6, 8 %-al nő, amiből az ÁFA átsorolás 3 %-ot tesz ki. A 2003. októberben bevezetett ún. „kedvezményes” — tömbtarifa mindegyik tömbjében emelkedtek az árak: a *gázdíj* 2003. január 1. és 2004. január 1. között évi 1500 m³-ig 10 %-al, 1500-3000 m³ között 17, 7 %-al, 3000 m³ felett pedig 37, 9 %-al emelkedett. A tömböktől független havi *gázalapdíj* ebben az időszakban 43,1 %-al nőtt. Ennek figyelembevételével a legkisebb fogyasztási kategória középtértékében (1000 m³ fogyasztás) az áremelési növekmény kereken 12 %, a 3000 m³ felett fogyasztók esetében 38 %. Mivel ebbe a kategóriába esnek a gázfűtést alkalmazó nagycsaládosok, őket az emelések különösen súlyosan érintik. A fenti lakossági földgázárak emelése következtében a lakosság többletterhe 2003. január 1. óta több mint 30 milliárd Ft.

A költségviszonyok nem indokolják ezeket az emeléseket. Figyelembe lehetne venni, hogy a *hazai termelésű földgáz* (az összes felhasználás 25 %-a) 40 milliárd Ft-nyi extraprofitot biztosít, a közel 40 %-os létszám leépítések jelentősen csökkentették az önköltséget, a fogyasztók több 10 milliárd fogyasztói hozzájárulást fizettek a hálózatfejlesztésekhez. Vissza kellene tehát térni az *önköltség-típusú árképzéshez*; a *szociális gáztarifával* pedig a 800 és 1800 m³/év (gyerekszámától függően max. 2300 m³/év) közötti fűtési célú gázfogyasztást kellene jelentős kedvezménnyel támogatni.

Villamos energia. A *privatizációt* követően kialakult, deformált költség- és jövedelemviszonyok miatt a villanyárak elszabadultak és azóta állandóan emelkednek. A lakossági nappali áramár 2003. augusztusára az 1995. évi 9, 52 Ft/kWh-ról 28, 78 Ft/kWh-ra, kerekén 3-szorosára növekedett. Az áremelések döntő mértékben a privatizált társaságok profitját növelték. 1996. és 2002. között a villamosenergia-rendszer szereplőinek adózott nyeresége a következőképpen alakult: az erőműi szektorban levő privatizált külföldi tulajdonosok 110 milliárd forint adózott nyereséget könyvelhettek el, a privatizált külföldi tulajdonú áramszolgáltatók 130 milliárdot. Ez összesen 240 milliárd. Ezzel szemben az állami tulajdonú MVM és a hozzá tartozó erőművek (Paks és Vértesséki) ebben az időszakban veszteségesen működtek, mivel az áremelések hasznából csak a külföldi befektetők részesültek.

A *liberalizáció* következménye, hogy a közüzemi piacon, a lakossági fogyasztói árak, a piacnyitás után (2003. augusztusában) újabb 9%-al emelkedtek, ami éves szinten 21 Mrd Ft többletterhet jelentett a lakosságnak. Az idei ÁFA növelés újabb 13 %-os áremelést, 30 Mrd Ft évi többlet költséget (átlagosan mintegy évi 6-7 ezer forintos többlet kiadást) jelent a háztartási villanyfogyasztóknak. 2003. januárjához viszonyítva, összesen, a lakossági villanyárak több mint 30 %-al emelkedtek, ami együttesen több mint 50 Mrd Ft többlet kiadást jelent.

A villamos-energia árak emelésekor szokás hivatkozni az EU villanyárakra. Az EUROSTAT által alkalmazott módszer szerint az árakat euró-ban és vásárlóerő-paritáson is közlik. Eszerint az euróban mért hazai háztartási villanyárak már magasabbak a párizsi áraknál, a vásárlóerő-paritáson kimutatott magyar árak pedig a mérvadó E-országok (Franciaország, Németország, Ausztria) árainak mintegy kétszeresét teszik ki.

2004-től újabb veszedelem fenyegetik a villanyfogyasztókat. Árnövelő hatású lesz az erőművekben felhasznált kiegészítő gáz árának emelkedése, az energiaadókból származó költségáthárítás. További árnyomást jelent a közüzemi villanypiacra, hogy a rossz villamos energia törvény alapján a termelői árakat 2004. január 1-től a közüzemi piacon is liberalizálták.

A villanyáremeléseket jelentős „kompenzációs demagógia” kíséri. Már 2001-ben a villamos törvény, rászorultság esetén, „szociális villamosenergia-ellátást” helyezett kilátásba, de az erre vonatkozó kormányrendelet nem született meg. A múlt év végén, ismét nagy hírveréses vajúdas előzte meg a „kompenzációt”, majd sajtóhírek szerint, egeret szültek a hegyek: a szociális törvény módosításával 3 Mrd Ft kompenzációs célú szociális segély-keretet szavaztak meg az önkormányzatoknak. Ilyen kompenzációs segélyt, azok a családok igényelhetnek, amelyek lakhatási kiadásai meghaladják jövedelmük 25-35 %-át. Szakértői becslések szerint 700 ezer ilyen család van, így az egy családra jutó átlagos éves összeg 4300 Ft. Ez az alacsony a szolidaritási elv felmondásával egyenértékű, ami végleg szétroncsolja az egyre inkább leszakadó társadalmi rétegek életlehetőségeit.

A szegények villany fogyasztásának érdemi támogatása a *szolidaritás elvének működő ún. szociális tarifa* alkalmazásával lehetséges, amely szerint a villany egy fogyasztási szint alatt kedvezményes, e felett pedig normál díjat kell fizetni. A kedvezményes fogyasztási szint kialakításánál — a nagycsaládosokra tekintettel — figyelembe kell venni az eltartott gyermekek számát.

Távfűtés. A távfűtés ára a gáz és a villany árának emelése, a 3 %-os ÁFA emelés, és az energiaadók, valamint a környezetterhelési díjak költségáthárítása miatt emelkedik. A lakossági távfűtéshez használt gáz áremelése önmagában 7 milliárd többletterhet jelent. Ezeket a többlet-költségeket — árhatalom jogkörükben — az önkormányzatok fogják a lakosságra terhelni.

Infláció. Az energiaár-emelkedés egyértelműen inflációt okoz. Ez előrejelzi, hogy milyen esztendőket várnak ránk. A súlyos energia-áremelések tehát nem az infláció következményei, hanem gerjesztői. Itt lenne az ideje annak, hogy a társadalom rákényszerítse a kormányokat a közösségi érdekű energiapolitikára, és a hatékony fogyasztói érdekvédelmi szervezetek kiépítésére.

**Energiapolitika 2000 Társulat
Elnöksége**

Budapest, 2004. január 12.